

SEMINARSKA NALOGA

POTRES V LJUBLJANI 1895

Ob 23.16 je silen sunek stresel zemljo, da so ljudje pomislili, da se odpira zemlja in da bo vsak čas konec sveta. Zidovi so pokali, omet je odpadal, dimniki so se rušili. Vsak je pograbil, kar mu je prišlo pod roke in hitel, da bi rešil sebe in družino. Večina ljudi je prespala v vozovih, kočijah ali celo na prostem. Pri tem ne smemo pozabiti omeniti, da je takratni časopis Slovenec ostro obsojal fijakarje, ki so računali za noč v kočiji kar 18 goldinarjev.

Velikonočni ponedeljek je ljudem prinesel le razočaranje in dokončno spoznanje, kakšno škodo je povzročil 23 sekund trajajoči sunek.

Drugi sunek je stresel zemljo ob 23.20. Ni sicer povzročil kakšne škode, vendar je le še povečal paniko. Tretji sunek ob 23.41 sploh ni bil močan, zato pa je bil četrti ob 23.45 skoraj tako močan kot prvi. Če smo natančni je zemlja pravzaprav od prvega sunka dalje vibrirala. Do 5.30 je bilo še šestnajst omembe vrednih sunkov, vendar so vsi hitro pojemali. Do 16.00 naslednjega dne je bilo še 47 sunkov, ki pa so bili dokaj slabi.

V Ljubljani ni bilo hiše, ki bi ne bila poškodovana.

CERKVE:

Zaprli so cerkve in izvajali maševanje kar na prostem.

Frančiškanska cerkev je med ljubljanskimi menda najbolj trpela, pa tudi samostan, ki je stal zraven. Podrli so se neki stebri, poškodovale so se slike in oltar, zidovje pa je bilo docela razpokano. Posledice so bile vidne tudi na zunaj.

Trnovska cerkev je bila takisto poškodovana, dasiravno ne toliko kot Frančinškanska. Najhuje je bilo zlasti okoli glavnega oltarja. Tudi stolpa sta bila zelo poškodovna, desnemu se je celo zrušil del strehe.

Florjanska cerkev je bila v notranjosti kar precej poškodovana, vendar ne toliko kot prvi dve.

Na Šempetrski cerkvi se je skrivil strelovod, ki je v premeru meril kakih 10 centimetrov, kar le še dokazuje, kakšno moč je imel potres.

Ostale cerkve niso utrpele kake večje škode.

Gledališče je bilo znatno poškodovano. Strop je bil sicer nepoškodovan, kakor tudi foyeru in buffetu, vendar pa je potres prevrnil izjemno težko aparaturo za pogrezanje. Garderoba je bila v slabem stanju, uničeni so bili mnogi rekviziti. Na hodnikih je napokal kamniti tlak.

V poslopju deželne vlade je potres napravil pravo razdejanje, saj so bili pisarniški prostori povsem razmetani, privatno stanovanje barona Heina pa docela uničeno. Tudi lontovž verjetno ne bo več za rabo.

Tudi deželni dvorec je utrpel veliko škodo. Akti so bili razmetani po vsem poslopju, tako, da bo ljudi stalo veliko dela, da jih bodo ponovno uredili in popisali. Poleg tega se je poškodovala soproga glavarja Detele.

Ljudje so v trenutku zmede bežali iz hiš večinoma na trge, kjer so mislili, da so varni: Zvezda, Križevniški trg, Št. Jakobski trg, Prule, obrežje Ljubljance in Gradaščice, Tivoli... Bogati ljudje so si uredili v kočijah, revnejši pa so nočevali kar v skednjih in senikih. Do jutra se je vsa Ljubljana zbrala po trgih in parkih. Na stotine jih je bilo, ki se niso upali domov niti pogledat, kakšna je škoda. Strah je pozneje postal celo tako velik, da se ljudje tudi v Zvezdi niso počutili varne. Vsi so bežali v Tivoli ali pa celo na deželo. Po podatkih je na prostem spalo kar 20.000 ljudi. Zelo malo pa je bilo tistih, ki so spali v svojih stanovanjih. Posebne hvale grede v tem primeru

predvsem vodstvu železnice, ki je dalo na razpolago zakurjene vagona in gospodu Deteli, ki je vse to požrtvovalno vodil. Na Mirju je gostoljubni Fran Jakopič odstopil veliko praznih sodov ter kadi. Takrat je bilo organiziranih veliko dobrodelnih prireditev-koncerov, gledaliških predstav, zbiralnih akcij...

Prav tako so organizirali javne kuhinje, ki so jih opravljale najbolj "fine" dame iz predpotresne Ljubljane, vodila pa jih je žena tedanjega župana Petra Grassellija. Hrana je bila zelo poceni ali celo zastonj. Mestne oblasti so takoj ukrepale zaradi nastalih razmer ter mraza in so dale denar za postavitev lesenih barak. Veliki slovenski pesnik Simon Gregorčič je velikodušno podaril nesrečnim Ljubljčanom celih 100 goldinarjev, takoj, ko je izvedel za njihovo strahovito tegobo.

Kmalu po nezgodi je Ljubljano obiskal sam presvetli cesar. Ta obisk je Ljubljčanom ulil precej novega poguma ter samozavesti. Cesar je odobril vso pomoč Ljubljani in poleg tega še sam dodal nekaj denarcev. Poleg tega pa je Anton Medved napisal pesem o prihajajočem vladarju, žalovanju za belo Ljubljano in o spodbudi za novo življenje.

Po potresu so morali podreti 145 hiš, kar pa je bilo 10% vseh hiš v Ljubljani. Kmalu je

vojaščina zasedla vse ožje ulice, saj je bila nevarnost krušenja opek in zidov res velika. Prav tako so se organizirali tudi gasilci, ki so si postavili tabor v Zvezdi in bili vseskozi pripravljeni za pomoč, saj so morali biti ne glede na majhno število žrtev (le sedem) v nenehni pripravljenosti.

Ljubljana je dobivala pomoč iz celega sveta, celo iz Amerike. Zaradi tako izdatne pomoči, so začeli podirati celo hiše, ki jih ne bi bilo treba. Vendar pa so bile, resnici na ljubo, tudi le te znatno poškodovane. Po potersu so v petih letih zgradili več kot petsto hiš, prav toliko, pa so jih tudi prenovili.

Ljubljana je po zaslugi odločnega in iniciativnega župana Ivana Hribarja zelo spremenilo svojo zunanjo podobo. Uredili so ulice, električno cestno železnico (tramvaj), kanalizacijo, vodovod, električno napeljavo, poleg tega pa so posodobili tudi plinsko napeljavo.

IVAN HRIBAR se je rodil 19. septembra 1851. V Ljubljani je 1867 dokončal nižjo gimnazijo, od leta 1870 pa je služboval kot uradnik praške banke Slavija v Pragi, Ljubljani, Brnu, na Dunaju in v

Trstu. Leta 1882 je bil prvič izvoljen v ljubljanski občinski svet in bil 28 let njegov najdelovnejši član, 14 let pa župan (1896-1910). Slavo si je prislužil z nedopovedljivo delavno žilico, ki je posebej prišla do izraza, ko je bilo treba obnoviti Ljubljano. Iz nje je napravil moderno mesto in jo utrdil kot središče slovenskega naroda. Od 1889 do 1908 je bil deželni, od 1907 do 1911 pa državni poslanec Ljubljane. Pripadal je radikalnim, demokratičnem, mladočehom podobnim liberalcem. Bil je glavni nosilec vseslovanske ideje na Slovenskem. Kot podpredsednik Narodne tiskarne je začel dajati časopisu Slovenski narod svojo smer in dal objaviti slovanske dopise, ki so povzročili ostro reakcijo vlade in katoliških krogov.

Med I. svetovno vojno je bil zaprt in konfiniran v Abtenau. Bil je glavni govornik na proslavi osvoboditve 29. oktobra 1918. Po vojni je postal prvi jugoslovanski poslanec v Pragi. Pozneje je bil še član Vrhovnega zakonodajnega sveta in senator. Kljub svojim političnim nazorom se ni nikdar odrekel Sloveniji-njenim posebnostim in potrebam. Zaradi velikih zaslug za ustanovitev slovenske univerze je postal njen častni doktor. Poraz Jugoslavije aprila 1941 ga je tako strl, da je, devetdesetleten storil smrt.

POST SCRIPTUM

Najprisrčneje se zahvaljujema nadvse prijaznemu vodstvu razstave o potresu, prijaznim ter uslužnim knjižničarkam in knjižničarjem Delavske knjižnice, še posebej pa knjižničarju Slovanske knjižnice, ki nama je dal dostop do originalnih arhiviranih časnikov Slovenskega naroda in Slovenca iz časa potresa. Najlepše pa se zahvaljujema najini mentorici, gospe A.P., ki nama je vseskozi stala ob strani in naju dopolnjevala s strokovnimi nasveti. Prav tako pa se zahvaljujema prijaznim birografikom iz Borov, ki so nama nadvse uslužno razmnožili naloge.